

Пясецька С.І к.геогр.н, с.н.с., Гребенюк Н.П. мол.н.с.

*Український гідрометеорологічний інститут ДСНС України та НАН України,
м. Київ*

СТАН ПОЛЯ ВІДКЛАДЕНЬ ОЖЕЛЕДІ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ У ЗИМОВІ МІСЯЦІ ПРОТЯГОМ 2001-2015 рр.

Дослідження фізико-географічних особливостей просторового розподілу ожеледо-паморозевих відкладень на території України започатковано у роботах А.М. Раєвського, ще у середині 50-60 х роках ХХ сторіччя. [4, 5]. Особливості та стан їх розповсюдження, зокрема ожеледі на території України протягом ХХ сторіччя викладено у дослідженнях [1, 3]. З останніх фундаментальних робіт з стосовно розповсюдження різних погодних явищ на Україні є монографії протягом 1985-2005 рр. [2, 7]. Виявляється зв'язок між змінами клімату і зростанням кількості окремих явищ, зокрема ожеледі. Натепер постає проблема у необхідності адаптації різних сфер життєдіяльності до нових кліматичних умов з метою стійкого розвитку економіки і суспільства [6, 8].

Для визначення стану розповсюдження такого несприятливого погодного явища як відкладення ожеледі в умовах сучасного клімату було обрано період останніх п'ятнадцяти років – 2001-2015 рр. у місяці її найбільшої повторюваності та розповсюдження, а саме – січень, лютий та грудень.

В регіональному аспекті для **січня** було встановлено, що у північному та північно-західному регіоні існує помітний осередок відкладень ожеледі у Волинській та Рівненській областях у напрямку від Любешова до Дубно. Цей осередок розповсюджується у Житомирську область в район Олевськ – Овруч - Житомир. У Львівській області найбільш помітні її осередки знаходяться у Львові та Раві-Руській. На Прикарпатті потужний осередок відкладень ожеледі охоплює частини областей - Тернопільської (Ямпіль – Хмельницький - Чортків), Хмельницької (Шепетівка – Хмельницький – Нова Ушиця), Івано-Франківської, Чернівецької (Івано-Франківськ, Новодністровськ, Чернівці), та

Вінницької областей (Білопіль – Жмеринка). На Закарпатті є декілька помітних осередків відкладень - Нижні Ворота та регіон Ужгород – Берегове – Хуст. На півночі та у центрі країни осередок відкладень ожеледі у Київській області знаходиться в районі Київ – Фастів - Біла Церква та розгалужується на Черкащину від Канева та Золотоноші на Умань, Смілу, Чигирин. Істотні осередки відкладень спостерігаються в районі Борисполя, Баришівки, Яготина, більшій частині Чернігівської області (Сновськ - Семенівка – Прилуки), а також у Сумській області (Суми, Конотоп). На Харківщині такий осередок знаходиться в районі Богодухів – Слобожанське - Куп'янськ. Окремі центри відкладень існують в районі Гадяча, Лубен та Полтави. Осередок відкладень існує у Кіровоградській області від Світловодська до Гайворона та Помічної. На Дніпропетровщині помітні осередки відкладень у Дніпрі та в районі – Кривий Ріг – Нікополь – Синельникове – Чаплине. На сході центри відкладень знаходяться у Дар'ївці, а також в районі Дебальцеве – Волноваха - Маріуполь. На півдні країни на Одещині основний осередок знаходиться в районі Болград - Білгород-Дністровський та Роздільна - Одеса. На Миколаївщині існує осередок в районі Первомайськ – Баштанка, з яким пов'язаний осередок на Херсонщині в районі Велика Олександрівка - Асканія Нова – Генічеськ – Хорли - Бехтери. На Запоріжжі існує осередок у районі Пришиб – Мелітополь – Ботієве - Бердянськ. У Криму помітний осередок відкладень знаходиться в районі від Джанкоя до Владиславки.

У *лютому* на території західного та північно-західного регіону істотний осередок відкладень ожеледі охоплює частини областей – південь Волинської (Луцьк), південний захід Рівненської (Рівне), північний захід та центр Житомирської (Олевськ – Овруч - Житомир). На Львівщині істотний осередок відкладень існує в районі Рави-Руської, Львова та в районі Стрий – Турка. На Прикарпатті подібно до січня осередок відкладень охоплює частини Тернопільської, Хмельницької, Івано-Франківської, Чернівецької та Вінницької областей із найбільшим розповсюдженням в районі Тернополь – Ямпіль – Шепетівка – Хмільник - Вінниця, Жмеринка, а також Чортків – Долина - Івано-

Франківськ - Чернівці. На Закарпатті є осередки із помірною інтенсивністю – в районі Нижніх Воріт, Плаю, Ужгорода. На півночі та північному сході осередок відкладень є розгалуженим і охоплює Київщину (Фастів, Біла Церква, Миронівка, Бориспіль, Яготин) із продовженням на Черкащині (Золотоноша – Жашків – Сміла – Умань). Він розгалужується на Чернігівщину та Сумщину районі Чернігів – Ніжин – Семенівна - Покошичі, а також Дружба – Суми – Ромни - Лебедин. Цей осередок пов'язаний із відкладеннями ожеледі на Полтавщині (Гадяч, Лубни). На Харківщині подібний осередок відкладень існує на півночі області в районі Богодухів – Великий Бурлук –Харків – Слобожанське. У центрі країни істотні осередки відкладень існують на Кіровоградщині у Кропивницькому та Помічної. На Дніпропетровщині основний осередок відкладень зосереджено у Кривому Розі та Чаплиному. На сході основні осередки відкладень продовжують існувати у Дар'ївці, Дебальцевому, Амвросіївці На півдні осередки цих відкладень знаходяться в районі Одеса – Роздільна, Болграді, Любашівці та Первомайську, Баштанки та Очакова, а на Херсонщині - Асканя Нова, та Бехтери. На Запоріжжі значний відкладень існує в районі Пришиб - Ботієве. У Криму виражені осередки знаходяться в районі Клепінине – Сімферополь – Білогірськ).

Для *грудня* отримано, що на заході та північному заході продовжує існувати розгалужений осередок відкладень ожеледі що охоплює частини Волинської, Рівненської, Житомирської та Львівської областей. Найбільш помітною є його частина від Сарни - Олевськ до Кам'янки-Бузької - Львова та Бродів. На Прикарпатті помітним залишається осередок, що охоплює більшу частину Тернопільської, Хмельницької, частину Вінницької, Івано-Франківської та Чернівецької областей. Помітними у цьому осередку є регіони: Ямпіль – Хмельницький – Нова Ушиця, Чортків – Івано-Франківськ - Коломия – Чернівці та Хмільник – Вінниця – Жмеринка. На Закарпатті здебільшого виділяються осередки в районі Нижніх Воріт, Плаю, Ужгорода, Берегового та Хуста. На півночі та північному сході істотними є осередки на півдні та сході Київської області (Миронівка, Бориспіль, Яготин). У Чернігівській, Сумській та

Харківській областях помітні осередки відкладень спостерігаються районі Сновськ – Покошичі – Семенівка; Дружба – Лебедин, а також Золочів – Богодухів - Харків – Великий Бурлук - Слобожанське – Ізюм. З цим осередком пов'язаний інший осередок в районі Лубни – Гадяч та Полтава. На сході країни осередок відкладень ожеледі складається із декількох центрів - Дар'ївка – Луганськ – Біловодськ та Дебальцеве – Донецьк – Амвросіївка – Волноваха - Маріуполь. У центрі країни істотні осередки відкладень ожеледі існують на Черкащині (Жашків – Золотоноша), Кіровоградщині (Світловодськ – Помічна), півночі Миколаївщини (Первомайськ – Вознесенськ – Баштанка), півночі Одещини (Любашівка). На Дніпропетровщині основний осередок відкладень існує в районі Дніпропетровськ – Комісарівка та Кривий Ріг – Синельникове - Чаплине. На півдні країни ряд осередків спостерігаються на Одещині в районі Одеса – Роздільна та Болград – Ізмаїл – Вилкове Херсонщині в районі Велика Олександрівка - Нижні Сірогози - Асканія Нова –Генічеськ – Бехери. На Запоріжжі істотний осередок відкладень існує в районі Пришиб - Мелітополь - Ботієве. У Криму помітний осередок відкладень знаходиться у напрямку від Роздольного та Джанкоя до Сімферополя, Білогірська, Владиславівки.

Таким чином протягом досліджуваних місяців встановлено певну стійкість основних осередків відкладень ожеледі у окремих регіонах України.

Список літератури

1. Клімат України / Под ред. Г.Ф. Прихотько, А.В. Ткаченко, В.Н. Бабиченко. – Л.: Гидрометеоздат, 1967. – 413 с.
2. Клімат України / За ред. В.М. Ліпінського, В.А. Дячука, В.М. Бабіченко. – К.: Вид-во. Раєвського, 2003. – 343 с.
3. Природа Украинской ССР. Клімат / Под ред. К.Т. Логвинова, М.И. Щербаня. - К.: Наукова думка, 1984. – 231 с.
4. Раевский А.Н. Влияние рельефа на распределение гололедно-изморозевых отложений / А.Н. Раевский // Труды ОГМИ. – 1961. - Вып. XXIII. – С. 3-10.
5. Раевский А.Н. О распределении гололеда на территории Украины / А.Н. Раевский // Труды УкрНИГМИ. - 1961. -Вып. 29. – С. 50-62.
6. Руденко Л.Г. та інш. Регіональний аналіз потенційних небезпек і ризиків у життєдіяльності людини в Україні / Л.Г. Руденко, А.І. Борковська, С.О. Западнюк, К.А. Поливач // Український географічний журнал. – 2015. - №5. – С. 50-58.
7. Стихійні метеорологічні явища на території України за останнє двадцятиріччя (1986-2005 рр.) / За ред. В.М.Ліпінського, В.І.Осадчого, В.М. Бабіченко. – К.: Вид-во Ніка-Центр, 2006. – 311 с.
8. Шевченко О.Г. Вразливість урбанізованого середовища до зміни клімату / О.Г. Шевченко // Фізична географія та геоморфологія. – 2014. – Вип. 4 (76). – С. 112-120.